

tard adoptant aquesta declara que l'altra no té fonament (FEW IV, 219b). Fins a rebutjar l'ètimon *CARIUM no hi ha vacil·lació possible, car si construir un ètimon no documentat és cosa que sempre ha de fer escrúpol, si aquest no ens condueix més que a la violació de les normes fonètiques més inflexibles, la idea s'ha de considerar indefensable: no sols perquè la A en síl·laba inicial no podia caure (més fàcil fóra que el mot de Bèrgamo vingui també de *gril* amb anaptixi), sinó que la *-l-* gallego-portuguesa i la *-ll* balear imposen clarament una base amb *-LL-*.

D'altra banda és veritat que per partir de GRILLUS ens queda fosca la via semàntica. Però tanmateix la identitat de les formes es va presentant amb una reiteració tan impressionant que fa pensar que tant repetir no pot ser casual, majorment quan la reiteració no és sols dels molts llocs sinó que també es produeix pertot en totes dues variants vocàliques *gre-* i *gri-*. Ha d'haver-hi, pensem, una explicació semàntica; però la de Wartburg, per comparació del germen ocult amb el grill amagat entre herbes és ben rebuscada: no convenç. Em semblà suggerer el sentit de l'adjectiu *griddo* «fresco, verde, vegeto» que Rohlf s va recollir a Irpino (ARom. IX, 167), que indubtablement prové del nom de l'insecte, per la vivacitat i pertinàcia del seu cant: des d'aquesta idea de frescor i vivacitat arribar a la del germen format de fresc ja és natural; però també veiem molt realista allò que suggereix Spitzer (MLN LXXI, 382): el bot sobtat, l'aparició brusca de l'insecte botant enfora de l'herbam, que sembla formar part de la verda planta on estava escondit, es compararia amb el tany novell que sorgeix, de cop, de dins d'una planta, cf. angl. *offspring*, al. *entspringen*. Ja no anem esmaperduts.

Però és de creure que fou tot un complex de raigs coincidents el que causà aquest audaç trànsit semàntic. Crec que en realitat les accs. morals i intel·lectuals que he posat sota la rúbrica *c* precediren i no seguiren a les de l'apartat *d*. Les de *c* tingueren vastos ressons geogràfics. Penso sobretot en l'important mot *grille* que s'ha convertit en una constant de l'alemany modern, car ja hi apareix en el S. XVI, i allà té un sentit molt atansat al dels *griys* mallorquins, *grius* de Menorca, i *grill* i *grillar-se* de tot el català, car en alemany és 'capritx, extravagància', 'humorada llunàtica' («Lauenen»). Un estudi d'Axel Lindqvist ha traçat la pista del mot alemany, també idèntic al nom de l'ortòpter (*Beiträge z. Gesch. d. dt. Spr. u. L.*, Halle, 1955, 239ss.). La seva ufanosa vida ha conduït a la formació de derivats i compostos: *grillenfänger*, pròpiament 'agafa-grills', 'caça-grills' [1653], de primer 'home d'acudits estranys, i que es comporta estranyament', després 'home mussol, solitari' («kauz, sonderling»), *grillisieren* [1650], i potser ja S. XVI 'cedir algú a les seves capritxades'. Tot això ve, diu Lindqvist, d'una creença supersticiosa en un dimoniet causant de mals i malalties, un *grille*, o sigui un grill ortòpter, que en realitat és un ésser diabòlic distressat de grill.

Un poc més evolucionat, aquest *grill* demoníac pot estar també en aquells usos catalans, de sentit moral

i cerebral. Que la figura d'un grill es prestava a tals interpretacions bruixesques, és evidentíssim: les dues grosses antenes divergents a manera de-banyes, el color negrenc a penes verdellós o més aviat ben negre, en feien emblema d'un dimoniet (veg. els gravats de tres espècies de grill en *Alcm*). I l'eiximpli que he citat al cap d'aquest article aporta una oportuna comprovació de l'antigor, i universalitat europea, de la identificació que feia el poble devot entre els grills i una massa de brogidosos i malèfics diablets. Aquests diversos corrents semàntics s'aiguabarrejaren i engruixiren, desembocant junts en el procés semàntic que hem anat constatant pertot arreu.

DERIV.: *Grellada*. *Grellament*. *Grillada*; *grillament* [Lacav.]. *Grillar* ('cantar el grill', Busa-N., com que *grillare* es va usar en llatí en aquest sentit algun cop, però no n'hi ha altres testimonis catalans, si no és un malentès de *grillar* 'brotar' seria un llatinisme). *Grillajar*. *Grillera*. *Agrillar*; *esgrillar*; *esgrellar*. *Griola*; *griol*; *esgriolar*. Derivats del mall. *gri*, analògics; *grinada*, *grinós* (cf. supra *capgrinós*). Derivat savi de naturalistes: *grillids*.

Regrillar: a l'Alt Emp. el sento com a intr. per a 'traspuar, regalimar': «la Font de la Bruixa no és més que una escretlla que *regrilla*», Espolla (cf. el *grill* 'broll d'aigua', documentat a dalt), 1958. En el Ross. *regrillat* (o *-illat*) parteix del sentit de 'brotar' combinant-s'hi més o menys el sentit moral de 'tenir acudits espavilats': «se'n va tivada, / *regrillada*, lleugera com un esquirolo: / los peus li toquen pas al sol; / just porta una bonica roba, / tota nova / --- / És tota roja, i lo seu cor, / li fa tica-taca ben fort: / meitat pou, mitat alegria; / ten un petit aire xarmant, / totom se la mira en passant», Saisset (*Perpinyanades*, 72); «ben *regrillat* que diu que va» sentit per mi mateix a Prats de Molló (1959); i el mot apareix en altres passatges de Saisset, acompanyant *quillar* (que deu ser el causant d'aquella *-ill-* primera) i *pimparrar*; però en aquests, gñafiat *regrillat* en l'ed. *Catal. d. R.*, 215; i p. 220: «lo mes d'emprés és emplegat / a pendre un aire *regrillat*: / a s'adobar la vestidura / --- / i a se pimparrar del matí a la nit; / enaprés, hom balla, hom riu, hom canta, / hom guimba a manta». *Regrill*. *Regrellar*.

CPT.: *Capgrinós* (supra). *Grillrat* eiv. 'rata sellarda' («ratón del campo», PzCabr.); però a l'Alt Pallars això es diu *rata-grilla* (Areu i Tavascan) i és diferent de la 'sellarda'; si bé a Farrera és *rata-guilla* (BDC XXIII, 305). O com que aquest s'enfila pels arbres (si bé tampoc no és un esquirolo), és cas de dubtar molt que tingui gaire a veure amb *grill*: més aviat anirà amb l'ast. *lliria* (MzPi., *Orig.*, 421) i amb el cast. *lirón* (llatí GLIS, GLIRIS, DCEC), o bé amb el cat. *guilla* 'guineu', o una mica amb tots dos. Ara bé d'això potser es deriva o s'hi enllaça el fam. *fer la grilla* «pendre, fer córrer» (Lab. 1839) o sigui 'lladrunyar'; *fer la grilla* 'sisar, defraudar': «no les cregui: feyan la *grilla* de 5 onces», Emili Vilanova, *Entre Família*, 160; d'on la *grilla* usat repetidament per MrnVayreda amb el sentit de 'colla de lladregots': «eran els fadrins de la *grilla*